

heilige aan, durft hij aan waar het God geldt.
Hij ontwaart hoe zijn afgedoofd volk plan-
nen smeet, waarmee het waant den hoogen
God schalknaak te kunnen zetten.
En reeds de enkele gedachte hieraan is
hem derwijls belachelijk, dat hij den lach om
zoo tergende dwaasheid niet kan onderdrukken,
en alsnij zijn volk toeroept: »Wees gewaar-
schuwd, ge waant het uw God af te winnen,
maar ziet toe. . . . Hij is ook wijs.»

»Nichtans is God ook wijs» is een zeggen,
dat op één lijn staat met wat David in Psalm
twee betuigt: »Dat God uit den hemel zal
lachen, en dat de Heer ze bespotten zal.» Alleen
maar het is hier de profeet, die in dat Godde-
lijke lachen meelacht om de dwaasheid van
wie het tegen God durft opnemen, aan de kaak
te stellen.

Het is zoo nameloos dwaas, het is zoo on-
zinnig belachelijk, dat een kleine, nietige mensch
die minder dan een stofke aan de weegschaal
is, zich vermeent en inbeeldt, dat hij met zijn
eigen doorzicht en verstand tegen het verstand
van zijn God kan uithouden, en zelfs verweten
genoeg is om te beproeven of hij het van God
niet kan winnen.

Wat is de wijsheid van één mensch vergeleken
bij de wijsheid van heel een volk, wat is de
wijsheid van één volk vergeleken bij de wijs-
heid van heel ons menscheit geslacht, en wat
is al de menscheit wijsheid saam vergeleken
bij de eeuwige wijsheid Gods, waarvan al onze
wijsheid niets dan het flauwe afschijnsel in een
enkel gebroken lichtstraal is.

En is er dan roekelozer dwaasheid, is er
tergender onzinnigheid, is er verwarter trots
utendbaard, dan dat een gansch gewoon menschen-
kind raadslagen tegen den raad Gods, uitnenselen
tegen Gods onpeilbaar diepe gedachten oversteit,
en zich heimelijk vleit met de goddeloze in-
beelding alsof God het zou afleggen tegen hem?
En toch, ga er slechts op in en denk het
door: die niet te noemen dwaasheid is feitelijk
het grondgebrek in elk nog onbekeerd hart.
God heeft gesproken. In zijn Woord ligt zijn
Openbaring voor u. »Zoo, zegt de Heere Heere,
sal het vergaan al wie niet ingaat door de enge
poorte».

En daar stelt nu, in arren moede, de onbe-
keerde zich tegenover. Dat zegt God wel, maar
zoo zal het niet gaan. Hij weet het beter. En
om te toonen, dat hij het beter weet, bespot
en belacht hij wie door die enge poorte ingaan,
en gaat hij zelf, al spottend en het hoofd schud-
dend, opzettelijk die enge poorte voorbij.

Nu zijn er, die zoo doen, duchtende dat het
vreemdelijk voor hen zal afloopen; maar die nog
liever wilens en wetens voor eeuwig rampzalig
willen zijn, dan dat ze voor God zouden on-
derdoen.

Dat zijn de lieden der ronkeloosheid, die
het: »God verdoeme mij» over de lippen laten
komen.

God dreigt hen, ze te zullen verdoemen indien
ze zich tot Hem niet bekeeren, en nu is hun
antwoord: Ook goed, dan moet God mij maar
verdoemen, maar het Hem gewonnen geven en
voor Hem bukken, doe ik niet.

Dit is roekelozer, het is vermeteler, het is
duivelscher, maar aan dat »God verdoeme mij»
ligt dan ten minste nog de gedachte ten grondslag,
dat het gaan zal zooals God zegt, en dat God
het in het eind winnend zal.

Doch zelfs dat geeft de gewone, fatsoenlijke,
onbekeerde mensch niet toe.

Hij weigert ook maar iets ervan te gelooven.
Hem dunkt al dat spreken van de enge
poorte eenvoudig dwaasheid.

Taal der dwepacht is hem al dat spreken
van bekeering. Wat bekeering! Wat enge
poorte! Wat wilt ge met uw roepen van oor-
deel en verdoemenis! Dat staat in de Schrift
wel; maar de Schrift weet het niet. Hij, wijze
man der wetenschap, weet het wel anders
en beter. Wie eerbaar leeft en zijn best doet, komt
er vanzelf. Misschien is met den dood alles uit.
En anders, nu dan gaat het ook na den dood
door in eeuwige evolutie.

Dat is de ongenoeijlijke koeleheid der ziel, die
de onredbare onverschilligheid van het hart, waar
zelfs het tweemiddend zwaard des Woords zich
bot en stomp op slaat.

Reeds het enkele denkbeeld, dat zoo treurlijke
menschen zich nog zouden moeten bekeeren,
plooft hun een homerischen lach om den mond.

Ze leven en ze sterven op hun ingebeelde
wijsheid. Dat Gods Woord tegenover hen gelijk
kon hebben, is een gedachte waarvoor in hun
bevatting eenvoudig geen plaats is.

De teedere drang der liefde, waarmee een
moeder haar kind, een oudere zuster haar
broeder nog tot bekeering loet en dringt,
wordt hoogstens bejegend met goedhartig schou-
derophalen.

Ze worden er zelfs niet boos meer om.
Ze vinden het nog lief, dat moeder zoo
dwaas kan zijn.

Alleen maar moeder weet het niet. Zij weten
het beter. Niet zoons God het geopenbaard en
de Heere Christus het heeft uitgesproken is het.
Het is zoons zij het zeggen.

En dat God ook wijs is, och, ze lachen
er om.

Op die manier wiegelt zich de ongeloovige
betweter in zijn ingebeelde wijsheid en weten-
schap, en het is door dat gif, dat thans, op
enkele uitzonderingen na, al wat geleerd en
kundig is, zich sterkt tegen God en zijn Woord.

Maar ook praktisch sijpelt dat zelfde gif on-
der de gewone lieden door, zelfs tot die domme
naturen onder de kinderen der menschen, wier
eigen huis en nering al hun horizon is.

Deze praten na. Anders en meer kunnen ze
niet. Ze hebben het van de mannen van weten-
schap opgevangen, ze hebben het in oppervlak-
ke handboeken gelezen, dat de Schrift niet
echt en Gods Woord niet waar is, en dat de
fijnen alleen uit dwepacht van een enge poorte
bazelen, en dat priesterlijke heerschzucht een
het heeft uitgevonden die niet bestaat.

En omdat ze al zulke *napraten*, beelden ze
zich nu in, *o, zoo wijs te zijn*.

Met den lach der domheid lachen ze een
Augustinus, een Luther, een Calvin uit. Of wat
beduidt al deze weetenien vergeleken bij
hun ingebeelde wijsheid!

En zoo voert zich het ploerig domme bij de
betweterij van het ongelooft. Zelfs de eerbied
voor het moederlijk woord ontgaat hun. Geen
liefde hoe teeder ook, weten ze meer te waar-
dereren. »Moeder is gek met al 'er fijnsheid»,
is het ruwe woord dat over hun lippen komt.
En het medelijden der Goddelijke ontferming, waar-
mee ge tot hen nadert, slaan ze u moedwillig
uit de hand.

Hierin ligt iets onuitprekelijk hard voor wie
zelf gelooven mag.

Ge ziet die geheele breede schare achtersend
en lachend op den breiden weg voortwandelen,
en ge weet dat ze ten verdere gaan, en toch
staat ge er machteloos tegenover.

Geen pijl treft meer. Geen woord dringt er
meer in. En als er dan vurigen van geest zijn,
die desultetmin hen tot bekeering roepen en
hun van de liefde van Jesus gaan spreken, dan
gaat al luider de schaterlach van het ongelooft
op, en maant Jesus zelf u, dat ge het heilige
met voor de honden zult werpen en de paarden
niet voor de zwijnen.

Dan helpt geen roerende toespraak meer.
Maar wat dan wel de ziel kan benuwen is
de onderzoekende vraag, of vader en moeder
hun plicht deden *toen het nog tijd was*.

Het jonge hout is nog te buigen. Hard ge-
worden hout breekt.

Vandaar dan ook de vraag aan de conscientie,
of ge uw kind genoegzaam onder den indruk van
de hoogte wijsheid Gods hebt gebracht. De
vraag, of ge in die jonger jaren deedt, wat ge
kondt, om diep eerbied voor de majesteit des
Heeren Heeren in het toen nog teeder ge-
moed aan te kweken. Of ge uw kind af hebt
gehouden van scholen, en uitgehouden hebt uit
kringen en omgevingen, waarin God niet geteld
werd, en de mensch het één en al was. De
vraag ook, of uw kind aan u gezien, aan u ge-
merkt heeft, dat ge zelf de wijsheid uws Gods
boven alles steldt.

Dat voor de opvoeding, toen uw kind zich
vormde.

En nu, wat het overzicht op later leeftijd
van de heersche meeningen aangaat, is daar-
aan tegenwoordig geboden?

Is ingezien, dat er tegenover de ongeloovige
toongevende meeningen een wetenschap, een
heerschend woord, een wereld- en levensbe-
schouwing moet gesteld worden, waar de zoe-
kende geesten onder het opkomende geslacht
rust in kunnen vinden?

De Methodist denkt daar niet aan. Maar wie
Paulus' worstelen ziet, om een Christelijke we-
reld van gedachten tegen de wereldsche ge-
dachtenwereld van Jood en Griek over te stel-
len, voelt er het hoog belang van.

Geloof ge dat God ook wijs is, en verstaat
ge daaronder, dat hij met »de wijsheid Gods»
veel sterker staat dan zij met de wijsheid der
menschen, *toen* dan ook dat ge geloof, in den
moed waarmee ge optreedt, in de energie
waarmee ge uw strijd doorzet, en in den lach
van heiligen spot, waarmee ge de inbeelding
der menscheit wijsheid uit uw ziel, uit uw
huis, uit uw levenskring terugdringt.

Register op E Voto.

Het Register op E Voto is bijna afge-
drukt, en zal terstond als het gereed is,
worden toegezonden aan een ieder, die de
verschuldigde gelden inzond.

Amsterdam, 5 Nov. 1897.

Gereformeerde Ethiek.

De Ethiek in de Gereformeerde Theo-
logie, is de titel van een oratie door Prof.
Dr. W. Geesink op 20 Oct. j.l. aan de
Vrije Universiteit gehouden, en thans bij
den uitgever Kirchner in het licht gezonden.
Elk kenner en minnaar van de Gerefor-
meerde Theologie zal met deze oratie bij-
zonder in zijn schik zijn.

Niet als oratie, want van het ten toon
spreiden van zijn oratorische gaven heeft
deze hoogleraar hier blijkbaar ganschelijk
afgezien, en zelfs beantwoordt de evenredig-
heid der deelen in dit stuk nu juist niet
aan den oratorischen maatstaf.

Maar hoog waardeeren zal men deze
oratie om haar inhoud, om wat ze ons geeft,
om het spoor dat zij ons opleidt.

Er is metterdaad door deze oratie op
Ethisch gebied positie genomen, en wel
positie genomen op een wijze, die aan de
hooge eischen en van de zuiverheid onzer
belijdenis en van de degelijkheid onzer weten-
schap ten volle beantwoordt.

Het is zeer zeker nog niet de Ethiek
zelve, en in zooverre biedt deze studie
ons nog volstrekt niet wat we op Ency-
clopaedisch en Dogmatisch terrein nu reeds
bezitten.

De Ethiek zelve moet Prof. Geesink nog
schrijven.

Maar wat hij ons alvast biedt is dan
toch het schema, en in dat schema de
profetie van wat we in zijn Ethiek van
hem te wachten hebben.

In deze oratie ligt bijna volledig het
plan voor u, het bestek, waarnaar de
Ethiek door hem zal worden opgetrokken.
Vak voor vak moet het dien weg op.

Bij Encyclopaedisch en Dogmatisch kan men
niet staan blijven. Eisch van de wederop-
leving der Gereformeerde Theologie is, dat
achtereenvolgens alle onderdelen der Theo-
logie diep ingedacht, helder doorzien, en
naar vast bestek uiteengezet worden.

Wordt aan de nu opkomende school tijd
van leven gegund, dan zal men ook zien,
hoe achtereenvolgens alle deze onderdelen
der Theologie aan de orde van behandeling
komen. Doch dit is dan alleen op degelijke
en afdoende wijze denkbaar, zoo het aan
een man van kunde en studie gegund
wordt, zich een reeks van jaren in zulk een
vak en zijn onderdelen in te leven, er geheel
de oude en nieuwe literatuur van door te
pluizen, alle problemen er van door te denken,
en ten laatste tot het algemeene op te
klommen, en zoo ten slotte het spoor te
vinden, waarlangs we ons hebben voort te
bewegen.

Dat spoor nu ligt voor wat de Ethiek
betreft in deze oratie metterdaad geteekend.

Eerst is met de uiterste zorgvuldigheid
nagegaan, wat in vroeger eeuwen de studie
der Ethiek onder ons was; welke verschil-
lede lijnen in die studie opdoemen; welke
verschillende elementen er in worstelen; dan
waar ze haar zuiverste uiting verkreeg; en
ten gevolge van welke afdoelingen ten slotte
de stroom verzandde.

Daarna is aangehouden hoe de studie bui-
ten de Gereformeerde Theologie zich steeds
meer verlokken liet op ontheologische paden,

maar toch onderwijl verrijkingen aanbracht,
die blijvende winste bieden.

En ten slotte is in deze oratie ten opzichte
van de alles beheersche vraagstukken
positie genomen; met een moed die waar-
dering verdient, tegen de heersche val-
sche Ethiek partij gekozen; en uitgestip-
peld langs wat lijn de nieuwe beoefening
der Gereformeerde Ethiek zich zal te bewe-
gen hebben.

Het slot geeft ons dan nog de vrucht voor
wetenschap en leven aan, die een betere
beoefening der Ethiek ons belooft.

Hierdoor is alzoop drieërlei verkregen: 1°,
dat we thans een korte historie der Gerefor-
meerde Ethiek bezitten, gelijk die dusver
nog nimmer geschreven was; 2°, dat onze
critiek op de »landaanfliche» Ethiek thans
principieel vaststaat; en 3°, dat het spoor ge-
trokken is, waarop een nieuwe ontwikkeling
der Gereformeerde Ethiek zal te leiden zijn.

Laat ons er bijvoegen, dat op elk dezer
drie punten werk is geleverd, dat op de
hartelijke instemming van alle kenners der
Gereformeerde Theologie rekenen mag.

In het eerste deel vestigen we met name
de aandacht op wat Prof. Geesink over
Voetius zegt. Van hem toch heeft Prof.
Geesink, we mogen zeggen, *ontdekt*, dat hij
ook op Ethisch gebied onze beste theoloog
en onze uitnemendste denker was.

Het breede stuk dat hiervan handelt be-
sluit hij aldus:

Zoo heeft dan Voetius voor de beoefening der
ethiek in de Gereformeerde Theologie zich ver-
dienstelijk gemaakt. Hij heeft haar een blij-
vende plaats in het academisch onderwijs ver-
zekerd. Haar grenzen bepaald tegenover de dog-
matiek. Haar eigenlijke object aangewezen. Haar
lijnen met vaste hand getrokken en, hoewel hij
geen afgerond systeem heeft nagelaten, toch vele
deelen zoo afgewerkt, dat zij slechts in den bouw
van een systeem van ethiek behoeven te worden
ingevoegd.

Voetius, zij het ook onder den invloed der
Puriteinen, heeft de Gereformeerde Theologie
met zijn Theologia practica weer gewoken op
haar roeping voor de facienda en voor de refor-
matie des levens. En deze reformatie des levens
was, naar Calvinistische beginselen, geen nieuw-
heid en geen overdrijving.

De zedelijkheid waarop Voetius aandringt is
derhalve welke ook Calvin met de kracht van
een profet onder oud-Israel te Geneve predikte.
Een zedelijkheid gegrond in de belijdenis van
Gods soevereiniteit en juist daarom in alles zoek-
kend het recht Gods. Dat recht Gods geeft aan
de zedewet dan ook haar juiste plaats en in haar
verhouding tot God en in haar verhouding tot
den mensch. Zij staat onder God en boven
den menschen. Voetius heeft dit in een afzonder-
lijke verhandeling voor de Gereformeerde ethiek
zoo belangrijk, dan ook niet nagelaten aan te
wijzen. Het zij vergund hier in het kort zijn
gedachten weer te geven. Hij onderscheidt tus-
schen recht en wet en bij het recht tusschen het
Goddelijke en het menscheitlike. Het Goddelijk
recht is of intra of extra Deum. Het eerste valt
saam met Gods natuur en is niet anders dan de
deugd. Zijn volkomen heiligheid waarmee Hij
zich zelf liefheeft. Het tweede, het in divinum
struice, is het recht in de onderlinge verhouding
van God en mensch. Dit Goddelijk recht over
zijn schepsel is zijn macht, zijn heerschappij,
zijn majesteit, en in dit recht is alle wetgeving
Gods aan zijn schepsel gegrond. De lex divina
wordt dus in het in divinum. Hieruit volgt,
dat de zedewet als zodanig nooit boven God
kan staan. »Iaque lex divina qua talis non po-
test dici vim habere obligandi Deum, ius vero
contra.» God, zegt hij enige bladzijden ver-
der, heeft geen norm boven of buiten zich die
Hem determineert. Deus est sibi lex, of zooals
wij in de taal onzer eeuw zouden zeg-
gen: God is autonoom. En toch is God ge-
bonden aan Zijn wet, doch niet door die zede-
wet qua talis, maar door Zijn recht, dat is:
doordat God God is en zich zelf liefheeft, zich
zelf niet kan verloochenen, zijn eere aan geen
ander kan geven. De wet, welke het recht tus-
schen God en mensch voorschrijft, vloet deels
uit Gods natuur, deels uit zijn vrijen wil, qua
Deus libera ita voluit. Deze onderscheiding in
het in divinum struice geeft dan weer aanleiding
tot die van natuurlijk en positief recht, en zoo
zijn er dan ook in de wet Gods tweeërlei gebo-
den, natuurlijke en positieve.

Meer mogen we niet afschrijven.
Het geheele historisch overzicht besluit
de schrijver zoo:

En zoo hebben wij dan de ethiek bezien ge-
lijk zij in de Gereformeerde Theologie eertijds
is beoefend.

In dat eertijds beschouwen wij de ethiek
achtereenvolgens in drie perioden, en wel van
ontstaan, ontwikkeling en onder-
gang. Bij dat ontstaan letten wij op de
elementen waaruit zij opkwam en de confesio-
nele tegenstellingen, die in deze elementen reeds
aanwezig, zoowel dat ontstaan zelf als de verdere
ontwikkeling der ethiek in de Gereformeerde
Theologie zouden bepalen. Viel dat ontstaan
nog voor het einde der 16e eeuw, in de 17e
eeuw vloegten in Zwitserland en Duitschland,
zagen wij die ontwikkeling in ons vaderland, al
was het niet zonder invloed der Engelse Puritei-
nen, door den arbeid van onzen Voetius tot
een hoogtepunt gevoerd, maar ook door het
Coccejaanle gestoord. En eindelijk stonden
wij stil bij den langzamen ondergang der
ethiek in de Gereformeerde Theologie in de 18e
eeuw. Een ondergang en door het Cocce-
janisme en door wat Schweizer noemt »das all-
mahlige Zurücktreten der orthodoxen Central-
dogmen» en ten slotte door het Wolfianisme,
veroorzaakt.

Niets deden we liever, dan ook uit de
beide andere deelen eenig breed citaat aan
onze lezers voorleggen, met name wat Prof.
Geesink van de tegenstelling tusschen de
organische en mechanische opvatting zegt.
Doch hieruit is geen stuk te nemen. Dit
alles moet in zijn verband gelezen worden.

Laat ons daarom volstaan met de lezing
en herlezing van deze oratie aan onze theo-
logen en denkende gemeenteleden aan te
bevelen.

Ook met deze oratie deden we weer
een belangrijken stap vooruit.

Philanthropische Gids.

De heeren Blankenberg, De Dompierre
de Chaupé en de Smisart te Amsterdam
hebben het gewichtige plan opgevat, om
een *Gids* saam te stellen voor de Neder-
landsche weldadigheid.

Niet een praatboek met cijfers, om te
stoffen op onze milddadigheid, maar een
praktische handwijzer, om een overzicht te
geven van alle instellingen van weldadigheid,
opdat de ééne van de ander afwete, en
men bij voorkomende gevallen wete, tot
wie zich te wenden.

Deze heeren, die dezen gewilligen arbeid
geheel onbaatzuchtig ondernemen, zeggen
er zelve dit van:

Wij veroorloven ons, tot U te komen met
eenige vragen, betreffende Uwe bemoeiingen in
zake armenzorg. Wij hebben n.l. het plan op-
gevat een *Gids* saam te stellen ten dienste van
ieder, die zich aan deze of gene vorm van wel-
dadigheid wijdt of die in eenig bijzonder geval
wil weten tot welke der bestaande instellingen
hij zich ter bemiddeling heeft te wenden.

Wij gelooven door dezen arbeid een nuttig
werk te kunnen doen, en van vele zijden kwa-
men dan ook betuigingen van ingenomenheid
daarmede bij ons in. Hare Majesteit, de Kon-
ingin-Regentes, vereerde ons bij schrijven van
29 April j.l. met de betuiging van Hare belang-
stelling in ons voornemen.

»Het zou Hare Majesteit aangenaam zijn,» zoo
werd ons medegedeeld, »te vernemen, dat deze
arbeid in het belang der uitoefening van wel-
dadigheid in het algemeen, met gunstigen uit-
slag bekoond is.»

Het is een feit dat velen, zelfs de in de stad
hunner inwonning bestaande verenigingen, haar
aard en doel, dikwijls niet kennen. Wil iemand
om ongelukkige helpen, dan weet hij vaak niet
of er wel juist voor dezen vorm van nood een
hulpende vereniging aanwezig is. En heeft zoo
iemand al eens hooren gewagen van een ver-
eeniging, die juist dergelijke gevallen behandelt,
dan nog weet men allicht niet waar de zetel van
het bestuur is, op welke wijze eigenlijk en onder
welke voorwaarden de hulp wordt verleend enz.

In dit gemis aan een gemakkelijk te raad-
plegen handboek, van een eenvoudige leidraad
voor de liefdadigheid willen wij trachten te voor-
zien door systematisch, naar de verschillende
soorten van bemoeiingen en tegemoetkomingen,
de instellingen in haar verscheidenheid te classi-
ficieren.

Zonder medewerking echter der instellingen
zelf zal onze arbeid ijdel en vruchteloos zijn. Het
is daarom dat wij de vrijheid nemen u ingeloo-
st vragenlijst beleeft aan te bieden. »Behoeft
niet te worden gezegd dat in de armenverzor-
ging der burgerlijke gemeenten en die der ker-
ken en die particuliere verenigingen zal wor-
den opgenomen.

Uit de vragenlijst zal u blijken dat ons stre-
ven niet is het verkrijgen van statistische ge-
gevens noch het erlangen van inlichtingen over
binnenkomsten van inwendig beheer noch van
de hoegrootheid uwer inkomsten en uitgaven,
maar dat het eenig en alleen ons doel is in
algemeene, groote trekken te trachten het (ook
door U) bewerkte arbeidsveld te omschrijven.
Gaarne zijn wij tot het geven van verdere in-
lichtingen bereid.

Wij hopen dat U op de gevraagde wijze wel
zult willen medewerken aan de bereiking van
ons doel, en hebben inmiddels de eer, met de
meeste hoogachting te teekenen.

Het komt ons voor, dat deze onderneming
den steun ook van onze diaconieën en stich-
tingen of verenigingen ten volle verdient.

Men waagt er niets mede, indien men
de stukken invult en terugzendt, want cijfers
worden niet gevraagd, en in de boeken
wordt niet onbescheidenlijk gekleken.

Ook zit er niets achter, en heeft men
niet te duchten, dat uit dezen *Gids* een
nieuw gevaar voor onze diaconale vrijheden
dreigt.

We vertrouwen dan ook, dat alle diaconieën
onzerszids het zich tot een genoegen zullen
rekenen, de gevraagde inlichtingen aan deze
heeren toe te zenden.

Ze worden ingewacht aan het adres van
den heer J. F. L. Blankenberg, 108 Vondel-
straat, Amsterdam, die tevens de circulaires
ter invulling aan de diaconieën zal doen
toekomen.

Gevaren.

Naar aanleiding van ons artikel: *De prijs
onzer vrijheid*, schreef een geacht inze-
der ons het navolgende eplstel, om veler
oog te doen opengaan voor de gevaren,
die het stelsel der Vrije kerk met zich
brengt.

Zijn naam verzijwen we natuurlijk, maar
wat hij schrijft dient ter zake, en behoort in
breeder kring gelezen en overdacht te wor-
den.

Hij schreef dan dit:

Naar aanleiding van uw stuk, voorkomende
onder het hoofd: »De prijs onzer vrijheid», in
de *Lierant* van 11. Zondag zij 't mij vergund op
te merken, dat de theorie van de vrijheid der
kerken — en zeker, genoemde theorie is schrij-
ftuurlijk, waarom ze dan ook gevolgd dient —
gedrukt wordt door het berwaar:

a. der van de gemeente afhankelijk positie
der dienaren des Woords; en die afhankelijk-
heid neemt toe naarmate 't getal dienaren toe-
neemt.

b. dat de tractementen in vele platteland-ge-
meenten — al zijn ook enkele van dezen ge-
combineerd inzake het beroepen van een predi-
kant — te laag zijn, om af en toe een voor
studie benodigd boek aan te schaffen.

c. dat er, door de afhankelijk positie ge-
drukt, voor den dienaar des Woords gevaar
bestaat, om in tuchtzaken — vooral als dit ge-
deelte gemeentelieden aangaat — van de geoor-
zaamheid aan Gods H. Woord af te wijken

m. a. w. om insake de tucht niet zonder aan-
zien des persoons op te treden.

(Hoezeer is 't, vooral ook met het oog hierop,
dan noodig, dat de Kerken dienaren des Woords
erlangen, die zich naar lichaam en ziel beide
leerden overgeven aan den Driëenigen en Vol-
zaligen Verbond-God.)

d. dat vele gemeenteleden blijken geven van
in de praktijk zeer weinig te verstaan de les
van 't Heeren Woord, dat »de arbeider zijn
loon waardig is». Ja, ook toonen velen de be-
hoeften van een dienaar des Woords niet te

kennen, of ook: niet te willen kennen. Terwijl
er enkelen gevonden worden, die bereid zijn
ook boven vermogen te geven, wat bemoei-
gend is.

Het verheugt ons dat deze stem opging,
en we wenschen er iets aan toe te voegen.

Nog maar al te velen beelden zich in, dat
de hiërarchische en clericalistische misbruiken
in de kerk van Christus niets dan uit-
vietsels van den Boze zijn, en niet anders
dan met opzet en kwade bedoeling in de
kerk van Christus zijn ingedrongen.

Wat toch is schooner, wat is eenvoudi-
ger dan het stelsel der Vrije kerken? Met
dat stelsel zijn de eerste gemeenten begon-
nen. Dat stelsel zou dus vanzelf hebben
staad gehouden, wanneer niet menscheitlike
boosheid al dit goede verdorven had.

En van deze beschouwing uitgaande, acht
men dan ook, dat niets meer voor de
hand ligt, dan om aanstands tot dit stelsel
van de Vrije kerken, met haar vrijwilligheids-
beginsel terug te keeren, om het paradijs
op aarde in de kerkelijke wereld te doen
herleven.

Dit nu is één kolossale historische dwaling.
Het heeft er eenvoudig niets van.

In de historie der kerken is men van het
stelsel van Vrije kerken afgegaan, volstrekt
niet uit boozen lust en kwaad opzet, maar
omdat men in de praktijk gestuit is op be-
zwaren, waarvoor men uit den weg ging,
in steek van ze in gehoorsaamheid aan het
Woord onder de oogen te zien en te boven
te komen.

En omgekeerd is het stelsel van Vrije ker-
ken volstrekt niet een stelsel dat vanzelf
goed loopt, maar integendeel een stelsel,
dat in deze zondige wereld op ongelooflijke
bezwaren stuit, die aan de gehoorsaamheid
der Christenheid de zwaarste proef stellen.

Het standpunt waarop onze correspondent
zich plaatst is dan ook het eenig ware: Het
stelsel der Vrije kerken is het stelsel dat
de Schrift ons oplegt, en daarom, en
daarom alleen moet het gevolgd worden.

Niet om zijn begeerlijkheid, noch om zijn
gemakkelijkheid, en nog veel minder om
zijn vanzelfheid. Integendeel dit stelsel
komt praktisch gedurig in harde botsing
met de zondige uitbottingen.

Als het in de Schrift niet was voorge-
schreven, zou het veel profijtelijker lijken
er aanstands van af te gaan; en alleen om-
dat het zoo moet, hebben wij er ons aan
te onderwerpen en het te volgen.

Maar juist als we den moed voelen om
dit stelsel toe te passen, kan het niet anders
of wij komen te stuiten op precies
dezelfde bezwaren, waarop men in de eerste
Christelijke gemeenten te stuiten kwam,
en die haar al spoedig verleid hebben, om,
gemakshalve, tot een ander stelsel over te
gaan.

Die bezwaren zijn nog veel meer in
aantal, dan de geachte schrijver aangaf.
Maar reeds wat hij aanstipt is uiterst ge-
wichtig, en dient onder de oogen te worden
gezien.

Vooral zoo men min of meer den indepen-
dentistischen weg opgaat, worden die bezwa-
ren zelfs zoo overwegend, dat ze het kerkelijk
leven vooral in kleine gemeenten al spoedig
verwoesten.

Veel, zeer veel wordt bij de haandhaving
van ons stelsel, én van de gemeentelieden
en met name van de predikanten geëischt.

Zonder mannen vol van kracht en des
Heiligen Geestes, die door hun heiligen moed
imponeren, en het heroïsme bezitten, om
desnoods, ten prijs van elk offer, door te
gaan en onverzettelijk hun plicht te doen,
komen we er niet.

Het clericalisme is een zeer gevaarlijke
klip, maar niet minder gevaarlijk is de klip
van den oegedienst, die de ambtelijke waar-
digheid prijsgeeft uit vrees van de gunst
der gegoede gemeenteleden te verliezen.

Pijnlijke concurrentie.

De nieuwe Gymnasiale beweging, waarin
zich zoo krachtig de begeerte van het Cal-
vinistisch volksdeel uitsprekt, om ook in
de hoogere sferen van het volksleven weer
te gaan medespreken, heeft dit pijnlijke, dat
er in zekeren zin een concurrentie door
ontstaat, die bij een bestaand Gymnasium
allicht de vraag doet rijzen, of wat weer
opkomt, niet eigen levensexistentie in ge-
vaar

Terwijl
id zijn
moedi-
pping,
roegen.
in, dat
misbruik
aan uit-
ders
g in de
tenvou-
n? Met
begon-
hebben
chelijke
d.
le, acht
oor de
stelsel
igheds-
paradijs
e doen
waling.
van het
olstreek
t, maar
op be-
ging,
aan het
e boven
rije ker-
vanzelf
stelsel,
looflijke
amheid
stellen.
pendent
te: Het
isel dat
m, en
worden.
om zijn
der om
stelsel
bolsang
voorge-
r lijken
een om-
ons aan
den om
t anders
precies
e eerste
kwam,
en, om,
over te
neer in
aangaf.
erst ge-
worden
adepen-
bezwaa-
terkelijk
spoedig
dhaving
teleden
reischit,
en des
in moed
en, om
door te
e doen,
naarlijke
de klip
te waar-
de gunst
ezen.
9.
waarin
het Cal-
ook in
in weer
ke, dat
e door
nasium
at weer
in ge-
leen uit
tachte
Gymna-
na, en dat
len.
n enkel
stuk in
wijs" in
rtelijken
Gymna-
ondslag,
et win-
maat-
er ten-
ing der
goede
lacoonie-
dit in-
oor de
nasium
: goede
dat als
nasium
hooger
Hoo-
enhang
in het
s reeds
uw was
dat het
dan dat
er, den
wordt
heden.

Maar staat het Amsterdamse Gymnasium
hooger dan dat van Zetten omdat het aanblijft
op Gereformeerde grondslag werd gesticht?
Ik meen dit te mogen bewijzen.
Ons Zetten's Gymnasium is de worsteling, die
in den lande gestreden is, gevolgd. Eerst werd
het op algemeen christelijken grondslag gebouwd,
daarna is men er toe gekomen om den Gere-
formeerden grondslag te aanvaarden.
Ik vraag u: zou de Vrije Universiteit op los-
ser standpunt staan, wanneer zij voor een 40
jaren op algemeen christelijk standpunt was ge-
bouwd om daarna, nadat de stroom van christe-
lijk leven in Gereformeerde bedding was geleid,
op het Gereformeerde fundament verder te ar-
beiden?
Anders zou het natuurlijk zijn, indien het
Gymnasium te Zetten de beweging der geesten,
laet ons liever zeggen de leiding des Heiligen
Geestes niet had gevolgd, m. a. w. wanneer het
van het specifiek gereformeerde niets had willen
weten en zich gehouden had aan het algemeen
Christelijk standpunt.
Doch dit is, Gode zij dank, niet aldus geweest.
Nemen waarlijk de jongere predikanten, die
door den Gereformeerden stroom gedragen wer-
den, een hooger standpunt in dan zij, die zich
toe de hoogte der Gereformeerde beginselen
hebben moeten opwerken?
Brenge men daartegen in: 200 men zich aan-
stonds op het hooger standpunt plaatst kan men
het verder brengen dan wanneer men zich eerst
daarvoor moest opwerken? dan antwoorden wij
met de vraag: »bij wien zal het Geref. beginsel
dieper geworteld blijken? Leert in deze de his-
torie en ervaring niet iets?
Staat een koopman, die met het kapitaal gaat
werken, dat zijn vader ten koste van veel zweet
verworf, hooger dan zijn vader?
Nemt uw zoon, den voortreffelijken leeraar
van Leeuwarden, qua-theoloog een hooger stand-
punt in, dan u, aan wiens voeten hij gezeten
heeft?
Ik kan dezen niet eindigen zonder u ten
slotte ook te danken voor de woorden vol wijs-
heid die u gericht heeft tegen hem, die met
haastigen spoed een vijfde Gereformeerde Gym-
nasium willen doen verrijzen.
Toen wij ons daarover uitlieten, werd ons te-
gemoet gevoerd, dat wij liever anderen daarover
moeten laten schrijven. Ik vertouw dat uwe
stem meer gehoor zal vinden dan de onze.
Geloof mij met de u bekende gevoelens,
Uw di, dr. en fr. in Chr.
W. F. A. WINKEL.

We weten onze gedachten niet beter te
verduidelijken, dan door den geachten schrij-
ver te verzoeken, eens over Rozenendaal naar
Antwerpen te gaan, en daar den toestand
te willen opnemen van het in verbouwing
zijnde station.
Nu is het op zich zelf volkomen waar:
als die verbouwing geheel zal afgeloopen,
zal het bijna eeuwigdijend zijn, alsof het
station aldaar nieuw op open erf ware
opgetrokken.
Maar zoolang die verbouwing nog niet haar
volledig beslag kreeg, blijft er in den dienst
op het terrein allerlei dat streut.
En ons dunkt niemand zal weerspreken,
of een station, dat van meet af naar het
goede plan kon gebouwd worden, heeft
daarin altoos iets voor.
Nog onlangs zei een ingenieur uit Ham-
burg ons: »Weet ge wie met hun spoorlijnen
en stations er het best bij waren? Dat zijn
de Japannezen en Chinezen, die met den
aanleg pas begonnen zijn, toen wij het leer-
geld hadden betaald.»

Een levensteeken.

Het Hoofdbestuur van de Vereeniging
van Christelijke Onderwijzers heeft, blijkens
het Correspondentieblad no. 5 van dit jaar,
besloten, openlijk een alkerend oordeel uit te
spreken over de bedenkelijke wijze, waarop
een dussgenaamd »Christelijk onderwijzer»,
op die manier der jong-Ethischen, feitelijk
geheel de ingeving, niet alleen van het
Woord, maar ook van de Openbaring Gods
had weggevoerd, in een opstel, geplaatst
in de Vrije School.

Het besluit naar aanleiding van dit opstel
door het Hoofdbestuur genomen, dient in
zijn geheel gelezen te worden.
Het is van dezen inhoud:

Uw Hoofdbestuur gevoelt zich — zeer tot zijn
leedwezen — gedrongen het volgende te Uwer
kennis te brengen.

In de Vrije School van Donderdag 8 April
1897 werd door een onzer medelieden een bij-
stande geplaatst, met het opschrift: »Abraham,
de vader der geloovigen». De strekking van
dit stuk is: aan te geven hoe we ons hebben
te stellen tot spreken Gods, zoals daarvan in de
H. Schrift, in de geschiedenis van Abraham,
melding wordt gemaakt. Volgens den Schrijver
moet men uitdrukkingen als: De Heere had
tot Abraham gezegd; God sprak tot hem, enz.,
opvatten als een spreken Gods door de omstan-
digheden.

Immers in dit stuk heet het:

Hoe spreekt God tot ons? Immers door de
omstandigheden. Zoodra wij door verlichting
van Gods Geest zijn hand erkennen, is elke
omstandigheid voor ons een woord Gods. Zoo
was het voor Abraham. Terah nam Abraham,
zijn zoon en Lot en zij kwamen te Haran. De
Heer had tot Abraham gezegd: ga gij uit uw
land. Maar toen te Haran het gras voor de ge-
heele familie niet toereikend was, hoorde hij
daarin weder de stem des Heeren: ga gij uit
uw maatschap, en die tocht in bewusheid als
Gods weg aanvaard, wordt hem de belofte van
een zegen. En waar is het einde of de grens
van een zegen Gods, een zegen dien wij voor
anderen beerven?

Hij heeft geen kinderen. Voor wie dan die
aanwinst van vee? Wat zou de bedoeling van
zijn God zijn met die aanwinst. Hij wil zelf
een antwoord daarop geven en verkrijgt Ismael;
doch dat was zelfbegoocheling; deze was niet
de zoon der vorstin.

Daar bereikt hij op zijn tochten een streek,
waar zijn naam, Abram, gerekend als Abraham wordt
uitgesproken en ook die van Sarai gewijzigd
kijnt als Sara. Ook dit was de stem des Heeren.
Niet slechts een vorst, Abram, zoals de
Heer hem in Ur liet noemen, maar Abraham,
een vader van vele volken, zal hij heeten en zijn
vrouw zal niet alleen Sarai, vorstin zijn, maar
Sara, een moeder. Zoo is elke omstandigheid
als verandering in bloot natuurlijke omstan-
digheden: er ontbreekt bijvoorbeeld gras. Maar

zijn voorbeeld gehoorzaam naar die stem en lei-
ding luistert en daarin altijd Gods vriendelijken,
noot misleidende belofte ziet.
De volken rond hem offeren hunne zonen aan
hunne goden, zoo hij dan Isak, al is hij zijn
enige, de belofte, aan zijn God moogen ont-
houden? Zoo verstand hij »Heeren stem in
zijn binnenste en al kon hij den weg niet aan-
wijzen, waarlangs de Heer toch de belofte zal
waarmaken, aan misleiding van Gods kant ge-
looft hij niet: »Als wij aangebeden hebben,
zullen wij tot u wederkeren», zegt hij tot de
achtergebleven knapen. Daarvoor was opstan-
ding uit de dooden noodig; had hij ook die in
zijn levensomstandigheden ontmoet?.... hij ge-
looft, dat God hem riep, hem belofte deed, hem
zijn roeping leerde in de omstandigheden; hoe
alles goed terecht kan komen, daarvoor weet hij
geen antwoord: »Dat zal de Heere voorzien!»
De verborgenheid des Heeren is voor die Hem
vreezen. (Ps. XXV.)

Uw zoon offeren is goed, maar.... dat hem
geen kwaad, Zoo is het onderwijs van den Engel
des Heeren en in Israël vroeger en in Nederland
nog thans, wordt te weinig op die onderscheiding
des Engels gelet.

Maar hoe komt Abraham aan die zekerheid
des geloofs? Wie verzekert hem, dat hij recht
heeft in die omstandigheden de roeping, de be-
loften des Heeren te erkennen, of wil men liever
bij 't spraakgebruik der Schrift blijven, dat het
werkelijk de Heer was die tot hem sprak.

Al sprak God tot ons in den donder in ver-
staanbare woorden, al verscheen ons een engel
in een gedaante, overeenkomende met de wille-
keurige prentvoorstellingen, hoe zouden wij de
zekerheid hebben, dat wij ons niet vergisten, dat
het geen verbeelding, begoocheling was?

Die vraag, die immers ons arm menschenhart
zoo menigmaal schrik aanjaagt, dringt zich ook
bij Abraham op en door de wijze, waarop hij
die vraag te gemoet trad, is hij bovenal de vader
van die gelooven.

Waarbij zal ik dat weten? (Gen. 15:8) weten,
d. i. zekerheid hebben van wat hij geloofde (vs. 6),
niet van 't geen hij betwistte.

Wat Abraham nu verder doet is alweer op
Gods wenk, en die wenk vindt hij in het men-
schenleven. Als hij met een naburige vorst een
verbond wil maken, krijgt dit zijn beslag door een
plechtigheid. Men verdeelt één of meer
offerdieren en zweert elkaar tusschen de stukken
(Jer. XXXIV: 19), die daarvoor ongeschonden
moeten zijn, wil het verbond of de eed kracht
hebben. Welnu aan die voorwaarde zal hij vol-
doen: hij zal de dieren deelen en ze voor schen-
ding van roofdieren bewaren en afwachten of de
Heer zich komt vertoonen. Hij zal den Heer
beproeven met menselijke voorwaarden. Een
staats gedachte, die helaas in onzen tijd haast
profetaan klinkt, schoon toch al de profeten den
raad geven Abraham hierin na te volgen.

Daar staat hij in angstige afwachting of de
Heer zal komen, maar met de Heer verschijnt,
wel het roofdier. Hij wil zijn gedeelte van de
voorwaarden vervullen en verjaagt ze, maar
nog altijd blijft de Heer uit. Eindelijk, het wordt
duister en Abrahams moedeloosheid wordt ver-
schrikking. Is er dan geen zekerheid? De
duisternis neemt toe, de Heer verschijnt niet,
geeft geen teken en hij is door zijn vermoede-
heid en de donkerheid belet, verder de stukken
te bewaken, daarbij valt een diepe slaap op hem.
Nu is alles verloren! Doch neen, een rook eens
ovens en een verige takkel komt tusschen de
stukken door: het roofdier wordt afgeschrikt
zonder toedoen van Abraham. Was het soms
een van Abrahams gein, die met een fakkel den
uitblijvende heer kwam opzoeken? In ieder
geval ware een visioen van een fakkel weinig in
overeenstemming met de lichamelijke proef ge-
weest. Doch de duisternis gaat voorbij en die
fakkel heeft hem de zekerheid geleverd dat de
Heer op zijn vraag geantwoord heeft.

Wat heeft nu Abraham verstaan en wat zullen
wij vernemen als wij zijn voetstapen volgen en
den Heer insgelijks op de proef stellen om de
zekerheid te krijgen van 't geen wij gelooven.

Allereerst dat wij aan geen voorwaarden kun-
nen voldoen tegenover den Allerhoogste, maar
dat God genadiglijk een fakkel zendt, als de
duisternis en de vermoedheid ons moedeloos en
trouweloos maken.

Dat God ons antwoordt op onze vragen, op
onze wijze, hoe stout ook, maar in de verschrif-
king van 't duister.

Dat wij met onze handen wel diere kunnen
deelen en roofvogels verjagen en met onze oogen
een fakkel en rook ontdekken doch dat dit niet
baat. Al treedt de Heer in onze voorwaarden
(Ex. XX: 19) gelijk Hij steeds doet, doch ons
in het vleesch, in de stof te ontmoeten met een
werkelijken fakkel, wij kunnen Hem, den Ozen-
lijken, toch alleen zien en vasthouden met ons
geestelijk oog in de duisternis en dit wordt niet
door vleesch en bloed, maar door den Vader in
de Hemelen gewerkt.

De steller van 't verhaal voegt er bij, dat aan
Abraham geopenbaard werd, dat zijn volk 300
jaar in Egypte zou verdrukt worden. Had hij
later geleefd, hij zou er bijgevoegd hebben: dat
zijn volk 70 jaren in Babel balling moest zijn,
dat zij onder alle heidenen verstoord zouden
worden, tot zij eindelijk hun Messias bij zijn
toekomst zouden erkennen en het land erlijk
beziitten.

De heerlijkheid des kruises werd aan Abraham
geopenbaard. Wat verborgen is gebleven door
de eeuwen heeft Abraham gezien. Hij heeft den
dag des Heeren gezien en is verblijd geweest en
als de profeten dien dag beschrijven, gebruiken
zij dikwijls het beeld dat aan dit gezicht her-
innert: brandende als een oven.

Uw Hoofdbestuur is unaniem van meening,
dat deze Schriftbeschouwing zich niet verdraagt
met de Statuten onzer Vereeniging, special art.
2, nader omschreven in de Leeuwarder Verklaring,
aangenomen in de Algemeene Vergadering
Mei 1882.

Art. 2. toch luidt: »De grondslag der Vere-
eniging is het Woord Gods. Zij geloof, dat de
Heilige Schrift ook in de opvoeding moet
zijn de eenige, genoegzame en onfeilbare regel
van al haar doen en laten, dewijl al de elementen
eener waarachtige opvoeding in haar nedergelegd
zijn; terwijl het in de Verklaring te Leeuwarden
heet: »De Vereeniging van Chr. Onderwij-
zers verklaart, overeenkomstig art. 2 en 3 harer
Statuten, den Bijbel te erkennen, als door den
H. Geest ingegeven, onfeilbaar en van Goddelijk
gezag en dus als historisch betrouwbaar.»

Uw Hoofdbestuur wil gaarne met een enkel
woord aanwijzen, waarom zich bovenstaande
Schriftbeschouwing niet verdraagt met art. 2 der
Statuten der Leeuwarder Verklaring.

Nemen we eerst Abrahams roeping, ons be-
schreven in Gen. 12: 1-3. De Schrift meldt
ons 200 uitdrukkelijke: »De God der heerlijkheid
verschijnt onze vader Abraham» (Hand. 7: 2) en
Gen. 12: 1: »De Heere nu had tot
Abraham gezegd.» Nu wordt zulk een verschil-
len Gods en zulk een spreken Gods uitgelegd
als verandering in bloot natuurlijke omstan-
digheden: er ontbreekt bijvoorbeeld gras. Maar

hoe kan daarin nu het woord spreken, Gen.
12: 3: »En in u zullen alle geslachten des
aardrijks gezegend worden», een belofte, die naar
de stellige uitspraak der Schrift wees op den
Christus?

In de tweede plaats wijst Schrijver op de
naamsverandering van Abram in Abraham en
van Sarai in Sara, Gen. 17. We lezen ook hier
weer: »De Heere verscheen aan Abram en zeide
tot hem: Ik ben God de Almachtige; wandel
voor Mijn aangezicht en wees oprecht, vs. 1 en
vs. 3-5: »God sprak met hem, zeggende: Mij
aangaande, zie Mijn verbond is met u; en gij
zult tot eenen vader van menigte der volkeren
worden en uw naam zal niet meer genoemd
worden Abram, maar uw naam zal wezen Abra-
ham» en vs. 15 en 16: »Nog zeide God tot
Abraham, Gij zult uwer huisvrouw Sarai's naam
niet Sarai noemen, maar haar naam zal zijn
Sara, want Ik zal haar zegenen, en ook uit haar
zullen zonen geven, ja Ik zal ze zegenen, zoodat
ze tot volken worden zal; koningen der volken
zullen uit haar worden.»

Schrijver echter is van meening, dat de stem
des Heeren hier niets anders is, dan de om-
standigheid, dat Abram op zijne tochten een
streek bereikt, waar zijn naam Abram gerekend
als Abraham wordt uitgesproken en ook die van
Sarai gewijzigd kijnt als Sara.

Maar wat blijft er over van de H. Schrift,
zals door den H. Geest ingegeven, onfeilbaar
en van Goddelijk gezag en dus ook als histo-
risch betrouwbaar? Te meer als men bedenkt,
dat in dat spreken Gods, beschreven in Gen. 17,
de instelling van de besnijdenis ons gegeven
wordt; allerlei historische bijzonderheden ons
gemeld worden, als: »Twaalf vorsten zal Ismael
gewinnen» en de geschiedenis afloopt in deze
stellige uitspraak: Gen. 17: 21: »En God
eindigde met hem te spreken; en God poos op
van Abraham». Valt dit nu ook maar enig-
sins te rijmen met de voorstelling van den Schrij-
ver, dat de stem des Heeren hier moet worden
opgevat als een komen in een landstreek, waar
men de woorden Abram en Sarai eenigzins ge-
wijzigd uitspreekt.

En dan Abrahams offerande?

In Gen. 22 lezen we: »God zeide tot hem:
Abraham. En hij zeide: Zie, hier ben ik. En
Hij zeide: Neem nu uwen zoon, uwen eenigen,
dien gij liefhebt, Isak, en ga heen naar het land
Moria, offer hem aldaar tot een brandoffer, op
één van de bergen, die ik U wijzen zal.» Ook
hier weer loochent Schrijver het spreken Gods
in eigenlijken zin; volgens hem zou de openba-
ring Gods, die van Abraham deze geloofsdaad
vraag, bestaan hebben in de omstandigheid, in
de gruwelijke zonde, dat »de volken rond hem
hunne zonen aan hunne goden offerden.»

En eindelijk het gezicht van Abraham, zoals
ons beschreven is in Gen. 15. Ook hier
weer wordt het woord: En God zeide tot hem:
Neem Mij een driejarige vaas en een drie-
jarige geit en eenen driejarigen ram en een
torelduif en een jonge duif, omgezet in een
daad, die van Abraham uitgaat en deze Schrift
aldus gelezen: »Wat Abraham nu verder doet
is alweer op Gods wenk en die wenk vindt hij
in het menschenleven.» En het woord in vs. 13:
»Toen zeide God tot Abraham: Weet voorzeker,
dat uw zaad vreemd zal zijn in een land, dat
hun land niet is en zij zullen hem dienen en ze
zullen ze verdrukken 40 jaar; doch Ik zal het
volk ook richten, het Ik zij zullen dienen en
daarna zullen zij uittrekken met groote hant»
wordt verklaard als volgt: »De steller van 't
verhaal voegt er bij, dat aan Abraham geopenbaard
werd, dat zijn volk 300 (lees 400) jaar in Egypte
zou verdrukt worden. Had hij later geleefd, hij
zou er bijgevoegd hebben: dat zijn volk 70 jaar
in Babel balling moest zijn.» Hier wordt dus
openlijk de historische betrouwbaarheid der H.
Schrift prijsgegeven. Niet God openbaardt Israels
toekomst; »de steller van het verhaal voegt het
er bij: had hij later geleefd, dan zou hij er nog
meer bijgevoegd hebben.»

»Is met diepe smart, dat het Hoofdbestuur
van deze dingen kennis nam. Immers men her-
leidt de kwestie, die het hier geldt, tot iets geheel
anders, wanneer men het wil laten voorkomen,
dat in de bewuste Schriftbeschouwing onderzoek
wordt hoe we in een bijzonder geval ons de
openbaring Gods hebben te denken. Allen stem-
men toe, dat de mededeeling van Gods gedach-
ten aan den mensch volgens de H. Schrift plaats
gehad heeft op verschillende wijzen: door mon-
delinge aanspraken, door droomen, door visioe-
nen, ja zelfs, gelijk bij Mozes, door omgang als
een vriend met een vriend, een spreken van
mond tot mond. Sprekt de Schrift nu van een
spreken Gods tot Abraham, zonder nadere aan-
wijzing van de wijze, waarop dat spreken heeft
plaats gehad (in droom of visioen of hoorbare
stem), natuurlijk dan kan de voorstelling des
eenen verschillen van die des anderen. Maar
de voorstelling mag nooit deze worden — zoals
dit in de gewraakte Schriftbeschouwing stellig
het geval is — dat men de realiteit der dingen
loochent, dat men de bijzondere, de bovennatuur-
lijke Godsopenbaring metterdaad verwaakt, ont-
kent.

Daardoor is men dan ook afgeleid van het
standpunt, waarop onze Vereeniging blijkens art.
2 harer Statuten en de daarvan gegeven Ver-
klaring te Leeuwarden staat, en aangeland — zij
het onbewust en te goeder trouw — in het kamp
der rationalisten, die van een spreken Gods in
eigenlijken zin niets willen weten. Want, men
bedenke het wel, het ligt in den aard der zaak,
dat, wat men toepast op Abrahams geschiedenis,
men ook toepast op de geschiedenis der andere
bijbelsche personen.

Het spreken Gods tot Adam, tot Noach enz.,
wordt dan ook niet een spreken in eigenlijken
zin, maar een spreken door de omstandigheden.
Immers er is geen enkele reden, ook de Schrijver
geeft ze niet aan, waarom het spreken Gods juist
in de verschillende momenten van Abrahams
leven anders zou moeten worden opgevat dan
in het leven der overige bijbelheiligen.

Uw Hoofdbestuur is dan ook van meening,
dat we hier staan tegenover een zeer ernstig ge-
val. Hier wordt een Schriftbeschouwing geleverd,
die het allergevaarlijkste mytiek predikt en die
het geheel Schrift tamelijk verbodig maakt. Hier
wordt een Schriftentelgheid, die in hare
gevolgen verderfelijke mag worden genoemd voor
het Christelijk onderwijs. Hier wordt niet het
Woord Gods gehandeld op een wijze, die ge-
heel ingaat tegen het weten en het leven der
Christelijke School.

»Is daarom, dat het het Hoofdbestuur U uit-
noodigt U op de e.k. Algemeene Vergadering
te vereenigen met deze motie:

De Vergadering van Chr. O. en O. in Ned.
en zijne O. B.

kennis genomen hebbende van het artikel
»Abraham, de vader der geloovigen?» voorko-
mende in No. 14 van de Vrije School, 8e
jaargang;

gelezen een Rapport van het Hoofdbestuur
over genoemde Schriftbeschouwing, opgeno-
men in No. 5 van het Correspondentieblad
1897;

verklaart de in dat artikel gegeven bijbel-
niedering in strijd met de duidelijke gegevens
der H. Schrift en ingaande tegen den grond-
slag onzer Vereeniging, zoals deze is neer-
gelegd in art. 2 onzer Statuten, nader om-
schreven in de Verklaring, afgelegd in de
Algemeene Vergadering te Leeuwarden 1882.

Het Bestuur, dat dit besluit eenparig nam,
bestaat uit de heeren: H. Eerdbeek, Voor-
zitter; J. C. de Puy, Vice-voorzitter; J. C.
Wirtz, 1e Secretaris; H. J. Emous, 2e
Secretaris; A. H. Schut, Penningmeester;
K. Husein, A. Wiersma, A. Rademaker, D.
Wijnbeek.

En hiermee is de zaak natuurlijk niet uit,
ze komt eerlang op de Algemeene Ver-
gadering van Christelijke Onderwijzers eerst
recht aan de orde.

Daar zullen de jong-Ethische onderwijzers
zich dan te verwerpen hebben, en natuurlijk
blijft hun dan slechts de keuze tusschen
deze twee: of hun dwaling erkennen en er
van af laten, of wel heengaan.

Heengaan niet alleen uit deze Vereeniging,
maar heengaan ook uit de Christelijke school,
of, wat hetzelfde is, het dulden, dat hun
school niet langer onder de Christelijke
scholen worde meegedeld.

Zoo komt dan nu praktisch uit, wat reeds
voor acht jaren door ons beweerd is, t. w.
dat de Ethische richting ten slotte ook in
het leven met de vernietiging van de Chris-
telijke waarheid moet eindigen.

Immers het is niet alleen deze enkele
onderwijzer die zoo denkt en zoo leeraart,
maar zoo zijn er velen, en het zijn juist
deze onderwijzers, die niet alleen in hun
school de kinderen van de oude paden af-
leiden, maar die ook op sociaal en staat-
kundig gebied naast de Liberalen gaan staan,
om ons met hun hulp te bestrijden.

En wat nog erger is.

Zoo gaat het niet alleen op de school,
maar zoo gaat het, veel slijmer nog, in de
kerken en in de pers toe.

Er is hier een afloop, een zeer snelle
afloop der wateren.

En juist omdat we gevoelden dat dit
moest komen, hebben we nu reeds twintig
jaren lang onzen broederen in alle kerken
toegeroepen: Verlaat toch de glubberige
Ethische paden, en neemt toch weer positie
op het onaanvaardbaar en onverwilt Gere-
formeerde bolwerk.

Twede Groninger Predikanten-
Conferentie.

Op de bovenstaal van het Militair Tehuis te
Groningen had Donderdag 4 November de
tweede conferentie plaats.

Uit alle oorden van het gewest waren bedie-
naren des Woords opgekomen, alsmede een
groot aantal belangstellenden, die tegen betaling
van 50 cents en een schriftelijk bewijs van een
der predikanten als toebehoort toegang verleend
werden.

In de inleiding van zijn referaat, over
Schepping en Herschepping,

merkte Prof. Ravinck op, dat de stellingen over
dit onderwerp in nauw verband staan met die
welke spreken ten vorigen jare bij eenzelfde
gelegenheid verdedigde. De thes van de vorige
conferentie liepen voornamelijk over de verbou-
ding van theologie en wetenschap. In de dis-
cussie, die daarover zich ontpoon, bleek het
duidelijk, dat de verhouding tusschen deze beide
ten nauwste samenhangt met en ten slotte be-
heerscht wordt door die, welke men meer ge-
neeral zich denkt tusschen schepping en herschepping.
Op het verzoek der conferentie, en met
instemming der vergadering heeft spr. daarom
in de thans gepubliceerde vijf stellingen deze
algemeene kwestie van schepping en herschepping
aan de orde gesteld.

De eerste stelling luidt:

»Bij het bepalen van de verhouding van
schepping en herschepping is zowel het dualis-
tisch (ascetisch) als het humanistisch stelsel te
vermijden.»

De eerste stelling — zoo zeide de referent —
wijst gansch in het algemeen het standpunt aan,
dat bij dit allerbelangrijkste vraagstuk door ons
als Gereformeerden dient te worden ingenomen.
Over de verhouding van religie en cultuur loopen
de meeningen zeer ver uiteen. De meeste
mensen denken er zelfs anders over in verschil-
len omstandigheden van het leven. In het huis
der maaltijden heeft men gunstiger gedachten
over wereld en leven dan in een klaaghuys.
Pessimistische en optimistische stemmingen
wisselen elken telkens in aller leven en ook
in het leven der volkeren en der menscheit af.
Beurteilungen behoort ons het humanistisch en het
ascetisch ideaal. Op de overspannen verwach-
tingen der cultuur volgt de terugkeer tot de
mytiek. Wij zien die verschijnselen telkens in
alle perioden der geschiedenis, wij zien het ook
weer tegen het einde der eeuw. Zelfs volken
zijn in dit opzicht in aanleg en karakter on-
derscheiden. De Indiers en de Grieken staan lijn-
recht tegenover elkaar; daar is de ascese, hier
het humanisme, daar is de zelfvernietiging, hier
de zelfontwikkeling de weg tot de zaligheid. Deze
algemeen-menscheijke richtingen komen natu-
rlijk ook onder de Christenen voor, en doen ze
in levens- en wereldbeschouwing soms ver
uiteen loopen. Maar ten slotte staan ze toch allen
of meer aan de ascetische of meer aan de huma-
nistische zijde. Het humanisme, dat binnen het
Christendom, in het Pelagianisme, de renaissance,
het socialisme, het rationalisme, enz. is opge-
trede, neemt zijn standpunt in de natuur, in de
schepping en oordeelt deze in hoofdzaak goed,
onbetwist en onbedorven. De zonde is, hoe-
stens een daad van den wil, maar tast de na-
tuur niet aan. Het zedelijk gebrek draagt het
karakter van een nog-niet-zijn en is in den weg
van ontwikkeling, beschaving, vooruitgang, zede-
lijke verbetering te overwinnen. Naarmate de
zonde verwaakt wordt en de schepping meer on-
bedorven wordt gedacht, is er te minder aan
herscheping behoefte. Voor den persoon des
Middelerns en des H. Geestes, voor wederge-
boorte en vernieuwing is hier geen plaats. Eigen-
lijk wordt hier heel de herschepping geloofend.
De mensch is zijn eigen zaligmaker. Gansch
anders oordeelt het ascetisme, dat ook telkens
in de Christelijke kerk onder de vormen van
gnosticisme, manichisme, anabaptisme, metho-
disme, enz. zich heeft voorgedaan. Het ascetisme
neemt zijn standpunt in de herschepping en wat
deze op als een nieuwe schepping, welke de
eerste aanval of vervangt. De schepping zelf
is namelijk gebrekkig geweest, hetzij negatief,

hetzij positief. De zonde zit van natuur in de
stof, in de zinnelijkheid, in de begeerlijkheid,
d. i. in het zijn der dingen zelf. En daarom
moet de herschepping ook een nieuwe schep-
ping zijn, die een andere substantie aan de be-
staande toevoegt en alsoo deze herstelt. De kos-
mos is in zichzelf profaan, alomtatig van een
lagere God; de genade is een substantie, die
in de schepping wordt ingedragen.

Tweede stelling. »Wij de schepping het aan-
zijn schonk aan redelijke, zedelijke wezens, die
essentieel van het wezen Gods onderscheiden en
aan ruimte, tijd en verandering onderworpen
zijn, was daarin de mogelijkheid van val en
zonde vanzelf gegeven.»

Beide standpunten — zoo betoogde de referent —
zijn in de Schrift en dies ook door de
Reformatie veroordeeld. De schepping, niet alleen
van de geestelijke maar evenzeer van de stoffe-
lijke wereld, is een werk van God Drieëenig
en heeft bepaaldelijk haar oorsak, niet in het we-
zen Gods, noch ook in den Zoon, maar in den
wil Gods. De zonde kan daarom op geenerlei
wijze en in geenerlei opzicht met de schepping
zelf gegeven zijn; zo kan geen substantie, geen
natuur wezen. Ze kan haar oorsprong alleen
hebben in den vrijen wil van het scheppel.
Daarbij is dan onderscheid te maken tusschen
de mogelijkheid en de werkelijkheid der zonde.
De eerste is van God, want Hij heeft het eerst
de zonde als Zijn tegendeel gedacht. Hij heeft
haar opgenomen in Zijn raad. Hij heeft rede-
lijke wezens met vrije keuze geschapen en zelfs
in het profeged hen voor het doen eener
keuze gesteld. Daarom is de zonde, schoon niet
met de schepping gegeven, toch ook niet voor
God een onberekenbaar teval of een onbe-
dwingbaar noodlot geweest, geen verrassing noch
een teleurstelling; ze stond van den aanvang
af onder Zijn bestuur. Alleen echter door den
wil van het zedelijk scheppel is de zonde uit de
mogelijkheid in de werkelijkheid overgegaan.
Daarom is zij een ethisch verschijnsel, geen me-
taphysische of fysieke substantie.

Derde stelling. »Op theistisch standpunt is
de zonde nooit te denken als een substantie,
maar altijd als een afwijking in de forma van
de wet Gods (deformitas, privatio); echter zoo,
dat zij in die hoedanigheid de forma aller din-
gen aantast en verwoest, en dus niet alleen een
in engeren zin etische, maar ook een kosmi-
sche betekenis heeft.»

Vanzelf vloekt daaruit voort, gelijk bovenge-
noemde stelling zegt, dat zij in de forma der
scheppelen schuilt. De zonde bestaat niet in
zichzelf, zij is geen substantie in se, d. i. geen
substantie, maar zij is dan slechts aan het
goede zijn en wordt altijd door het goede als
haar substraat gedragen. Dat is, zij is eenlijke
deformitas, anomia, afwijking en overtreding van
de wet Gods als regel des levens. Zij is geen
zuivere negatie, maar een privatie, een beroo-
ving van wat er naar de idee en naar den wille
Gods behoort te zijn, en dan in die berooving
legelijk een actie, die hoe langer hoe meer
tegen de wet Gods ingaat. Daarom is ook na
den val de mensch nog mensch en is ook de
duivel, wat zijne natuur aangaat, nog engel ge-
bleven. Er is geen substantie verloren, geen
kracht of vermogen, die tot de natuur des men-
schen behoort; maar dezelfde mensch werkt met
dezelfde natuur in tegenovergestelde richting;
met de liefde, die hem eigen is, omhelst hij
thans God niet meer, maar het scheppel. En zoo
is het met de gansche wereld; zij is, toen de
mensch viel, krachtens de eenheid van haar orga-
nisme, met dien mensch gevallen. De zonde heeft
daarom ook een kosmische betekenis; de aarde
is om 's menschen wil vervloekt en het gansche
scheppel der ijdelheid onderworpen. Maar de
substantie van den kosmos is vóór en na den
val dezelfde gebleven. Alles is verwoest, mis-
vormd, gedestruieerd, maar deformatie is geen
vernietiging.

Vierde stelling. »Dienovereenkomstig bestaet
ook de herschepping nooit en nergens in het
inbrengen eener nieuwe substantie, maar altijd
in een reformatie, die kwalitatief en intensief
de macht der zonde te boven gaat, principieel
tot al het geschapene zich uitstrekt, en die niet
alleen in de oorspronkelijke forma herstelt, maar
ook tot een hogere forma, in den status gratiae
en gloriae, opvoert.»

Dienovereenkomstig — zoo beweerde Prof.
Ravinck — is naar luid der Schrift de herschepping
als een reformatie te denken. Krankheid en
middel ter genezing staan met elkaar in
verband. De aard der zonde bepaalt het ka-
rakter der verlossing. Zoo Adam, zoo Christus.
Is de zonde een substantie, dan moet de her-
schepping een nieuwe schepping zijn. Is zij
een nog-niet-zijn, dan is ontwikkeling en krach-
tenspanning voldoende. Doch is zij een de-
formatie van al het geschapene, van den ganschen
mensch, van heel de menscheit, ja van den
kosmos als één organisme, dan moet de her-
schepping ook het karakter van een reformatie
dragen. En dat leert de Schrift ook klaar en
duidelijk. Bij ieder element van het werk der
verlossing kan dit aangetoond. De persoon van
Christus nam zijne menscheijke natuur aan uit
Maria en dus uit Adam. Het middelarschap is
op zich zelf iets zoo weinig nieuws, dat het
ook vóór den val als middelarschap van ver-
eeniging bestond. De Heilige Geest is nu niet
alleen in den geloof, maar was ook bij den
eersten mensch het inwonend principe van alles
goeds. Het genadeverbond verschilt van het
werkverbond alleen daarin, dat het niet met
Adam, maar met Christus is opgericht. De wel-
dadigen des Verbonds, zoals wedergeboorte, ge-
loof, heiligmaking brengen geen nieuwe sub-
stantie in den mensch, maar herscheppen wat
aanwezig is. De genade is geen stoffelijk goed
en wordt in de sacramenten niet stoffelijk me-
gedeeled, maar deze zijn tekenen en zegelen
der genade. De kerk is naar haar wezen, gelijk
ze eenig blijft, niets anders dan de tabernakel
Gods bij de menschen. De nieuwe hemel en
aarde eindelijk wordt naar Gereformeerde be-
lijdenis uit de bestaande schepping nieuw opge-
bouwd. Wij echter Christus niet alleen her-
stelde wat Adam bedierf, maar ook ten einde
toe volbracht, wat Adam in den weg der ge-
hoorsaamheid had moeten volbrengen, daarom
gaat de staat der genade en der heerlijkheid
verre boven dien van den ongevallen natuur uit.

Vijfde stelling. »De verhouding tusschen
schepping en herschepping bestaat in beginsel
voor die tusschen Christendom en humaniteit,
kerk en staat, theologie en wetenschap.»

Deze verhouding van schepping en herschepping
— zoo betoogde de referent ten slotte — be-
paalt nu uit den aard der zaak de relatie van al
datgene, wat uit de schepping en wat uit de
herscheping opkomt. Hetzelve beginsel komt
telkens in de wetenschap en in het leven bij
allerlei bijzondere vraagstukken ter sprake. Daar-
door wordt de verhouding bepaald van natuur
en genade, van wereld en koninkrijk Gods, van